

УДК 7.012:7.011.2

Гардабхадзе І. А.

Київський національний університет культури і мистецтв

РИСИ УКРАЇНСЬКОЇ ЕТНОКУЛЬТУРИ У СУЧАСНОМУ ФЕШН-ДИЗАЙНІ

Гардабхадзе І. А. Риси української етнокультури у сучасному фешн-дизайні. Стаття присвячена аналізу тенденцій відображення рис української етнокультури у дизайні моделей перспективних колекцій одягу. Методологія дослідження ґрунтується на системному аналізі дизайн-проектів із використанням елементів культурної спадщини України. У ході аналізу матеріалів творчості фешн-дизайнерів із використанням українських народних традицій та елементів національного костюма сформульовані основні фактори впливу на становлення українського етнодизайну. Однією із спонукальних причин звернення до етнокультури України є компенсація тенденцій глобалізації культури і космополітичного характеру моди шляхом маніфестації національної ідентичності засобами костюма. Іншим фактором розвитку етнодизайну є прагнення до новизни сприйняття образу сучасниці за рахунок гармонійного поєднання тенденцій моди з рисами національного українського колориту. Третій фактор заснований на акцентуванні природних особливостей зовнішності жінок української національності. Четвертий фактор базується на синергії конвергенції традиційної та сучасної культур.

Ключові слова: художній образ сучасниці, народні традиції, національний український костюм, сучасне фешн-середовище, фактори впливу на розвиток українського етнодизайну.

Гардабхадзе І. А. Черты украинской этнокультуры в современном фешн-дизайне. Статья посвящена анализу тенденций отображения черт украинской этнокультуры в дизайне моделей перспективных коллекций одежды. Методология исследования основана на системном анализе дизайн-проектов с использованием элементов культурного наследия Украины. В ходе анализа материалов творчества фешн-дизайнеров с использованием украинских народных традиций и элементов национального костюма сформулированы основные факторы влияния на становление украинского этнодизайна. Одной из побудительных причин обращения к этнокультурному наследию Украины является компенсация тенденций глобализации культуры и космополитического характера моды путем манифестации национальной идентичности средствами костюма. Другим фактором

развития этнодизайна является стремление к новизне восприятия образа современницы за счет гармоничного сочетания тенденций моды с чертами национального украинского колорита. Третий фактор основан на акцентировании природных особенностей внешности женщин украинской национальности. Четвертый фактор базируется на синергии конвергенции традиционной и современной культур.

Ключевые слова: художественный образ современницы, народные традиции, национальный украинский костюм, современная фешен-среда, факторы влияния на развитие украинского этнодизайна.

Hardabkhadze I. The features of Ukrainian ethnoculture in modern fashion-design.

Background. National motives in contemporary clothes design are constantly actual trends in the fashion world for several seasons. During the first years of the new millennium, ethnic style has been and actually remains one of the strongest influences factors on fashion.

Appeal to the national cultural heritage is used from the moment when the internationalization of fashion took place and society paid attention to the aesthetic function and social role of the costume. Top world known and fresh designers have taken their inspiration from a variety of Asian, African, Arctic, Native American and other dress forms and aesthetic styles and created colorful, syncretic styles evocative of the past or faraway lands. They have also found sources for ethnic fashion within the folk traditions of Northern and Eastern Europe. One of popular and strong-effective creative source in fashion design is Ukrainian national culture heritage.

This permanent interest to the ethnic roots of different national cultures has given rise to a trend in design, called ethnodesign. In ethnic fashion the element of fantasy is strong even when the projects based on detailed research. Fantasy, which is not suppressed even by the analytical component of the project, stimulates the generation of innovative ideas, which is the strength of ethnodesign.

As consumers make self-care a key priority in the process of forming their images, a whole new wave of interest to ethnic roots and national clothes are feeding the rising consumer appetite for ethnodesign.

Objectives. The article is devoted to the analysis of the manifestation of Ukrainian ethnocultural traditions in perspective clothes collections and in processes of contemporary women image modeling, taking into account the features of the current state of society. The problem is how to apply ethno elements in the process of forming a modern female image, provided that women's image must simultaneously follow the fashion trends and reflect the characteristic features of the Ukrainian folk costume.

Methods. The research methodology is based on a system analysis of fashion-projects dedicated to the search for innovative design solutions by using of indigenous values of Ukraine's cultural heritage. During the analysis of clothes-designers creativity, which is based on using Ukrainian folk traditions and elements of the national costume, the main stimulus and influence-factors on Ukrainian ethno-design are formulated. As a result of the research, a concept based on four incentive factors of Ukrainian ethno-design development was proposed.

Рецензент статті: Школьна О. В. доктор мистецтвознавства, професор кафедри мистецтв, Київський університет культури

Стаття надійшла до редакції 31.07.2017

Results. Therefore on the examples of researched features of designing a modern clothing and of building a contemporary female image the main socio-economic aspects were described, which may be presented like the stimulating factors for Ukrainian ethnodesign development.

This topic characterizes the factors, which influence the fashion-design processes in the context of application Ukrainian cultural heritage in building innovative design solutions.

The topicality of ethno-design features analysis stimulates researchers to study the reasons and mechanisms for its development. The contemporary fashion theory describes the distinction between fashion – modern, changeable and emanating from Western urban centers, and ethnic clothing – stable, oriented toward tradition and belonging in the periphery.

This distinction has not always been precise, but it has had a profound influence on society's perception of fashion. Many accounts of ethnic fashion overemphasize the original processing of exotic ethnic elements on the part of creators.

On the other hand, some development works exaggerate the value of modern clothes trend-carriers elements in process of their synthesis with samples of culture heritage. In this respect, to find an effective modern clothes design solution, a harmonious balance between the creative source and elements-carriers of fashion trends is needed. This, in its turn, requires knowledge the engines of trends, influence factors and ethno-design formation mechanisms. Despite the abundance of materials dedicated to Ukrainian folk clothes and its application in modern clothing design, the issues of influence factors on the of ethno-design formation mechanisms have not been studied enough for the possibility of the creation of effective design methodology.

The fact that ethnodesign again and again is actual in every new cycle of fashion does not mean that it is invariant to a change in trends. Depending on the features of the fashion environment, ethnodesign acquires characteristic features of current tendencies. This characteristic peculiarity actualizes the study of influence factors on the development of ethnodesign in contemporary social environment.

Conclusions. One of the motivating reasons for addressing to ethno-cultural heritage of Ukraine as a creative source of modern clothing design is the compensation of culture globalization tendencies and the cosmopolitan nature of the fashion by means of manifestation of national identity in clothes.

Another factor is the striving for the novelty of perception results of designing. This factor is realized in the search of contemporary artistic female image, in which the fashion trends are harmoniously combined with the features of colorful Ukrainian clothes.

The third factor is formed by the tendencies of image individualization, which are represented by enhance natural features female appearance of Ukrainian nationality. These factors stimulate the restoration of national signs of imagery, stored in the ethnic memory of native people. The fourth factor: the high level of competition in the fashion industry market forces fashion designers to look for new ways for improving the effectiveness of fashion projects in the convergence of the two cultures. In this sense, the phenomenon of struggle and union of the traditional and modern provides rich soil for the search of innovative design solutions.

Keywords: contemporary female image, folk traditions, national Ukrainian costume, modern fashion environment, influence-factors of Ukrainian ethnodesign.

Постановка проблеми. З того моменту, коли суспільство звернуло увагу на естетичну функцію і соціальну роль костюма, останній став тим засобом формування образу, за допомогою якого людина може висловити унікальність свого характеру, темпераменту та інших внутрішніх якостей. Дизайн костюма з елементами етнокультури, гармонізованими з умовами сучасного фешн-середовища, залишається світовим трендом протягом багатьох сезонів. Звернення до національної культурної спадщини народів здійснювалося з тих пір, як мода набула інтернаціонального характеру, а починаючи з перших років нового тисячоліття етнічний стиль стає і залишається одним із найсильніших факторів впливу на моду. Ця тенденція, переходячи від циклу до циклу зміни тенденцій моди, сформувала новий напрямок — етнодизайн. Оскільки споживачі часто ставлять самоаналіз ринкових тенденцій ключовим пріоритетом, нова хвиля інтересу до етнічних коренів підживлює зростаючий споживчий апетит до етнодизайну. Для етнодизайну характерний виражений елемент фантазії, яка не пригнічується аналітичним компонентом фешн-проекту. Фантазія, гармонійно взаємодіючи з дослідницьким підходом для вивчення і аналізу особливостей народного костюма, стимулює формування інноваційних ідей, які є потужною стороною етнодизайну. Як усесвітньо відомі, так і молоді дизайнери черпають своє натхнення з різних азіатських, африканських та європейських джерел народного одягу. У тому числі дизайнери активно використовують для пошуку інноваційних ідей елементи української етнокультурної спадщини, яка є одним із плідних творчих джерел. На основі елементів народного костюма створені яскраві синкретичні стилі, які перенесли чарівність минулих років у світ сучасної моди. Етнодизайн робить істотний вплив на формування образу сучасниці XXI століття. Пошук ефективного підходу до моделювання образу жінки, у якому риси сучасності гармонійно сполучуються з характерними елементами традиційного українського костюму, — проблема, у вирішенні якої зацікавлені як професіонали індустрії моди, так і широкі категорії споживачів. Тому дослідження факторів впливу культурної спадщини України на формування та розвиток етнодизайну являє собою актуальну проблему як національного, так і світового ринку індустрії моди.

Аналіз останніх досліджень проблеми. Актуальність аналізу особливостей розвитку етнодизайну стимулює дослідників до вивчення спонукальних причин і механізмів його розвитку. У теорії моди описується відмінність між мінливою сучасною модою, яка виходить від західних міських центрів, і етнічним одягом, стійким, орієнтованим на традицію, що належить до периферії. Ця відмінність не завжди достатньо деталізована, але вона

справила глибокий вплив на суспільне сприйняття моди. Також значний інтерес дослідників у напрямках індустрії моди, мистецтвознавства, соціології, культурології викликають питання ідентифікації характерних рис образу сучасниці та проблеми його моделювання. У фахових виданнях широко представлені роботи, що присвячені як аналізу характерних особливостей українського національного костюму [3; 4; 5; 6; 7; 8], так і застосуванню елементів національного українського вбрання та вишивки у дизайні сучасного одягу [1]. У статті «Культурна спадщина України в наукових дослідженнях і художній творчості дизайнерів нового покоління» [2] був проведений аналіз тенденцій відображення культурної спадщини України в діяльності дизайнерів у галузі сучасного одягу. Показано, що звернення у процесі розробки моделей колекції сучасного одягу до національних традицій і національного українського костюма надає моделям сучасного одягу особливий колорит минулих століть, що підвищує їхню художню виразність і споживчу привабливість.

Характеристика невирішених питань, що визначають перспективні напрямки дослідження. Аналіз публікацій останніх років за етномотивами України вказує на недостатній зв'язок між дослідженнями мистецтвознавчого характеру та практичною реалізацією потенціалу культурної спадщини в дизайн-проектах сучасних об'єктів індустрії моди. Більшість підходів до дослідження особливостей українського етнودизайну зводиться до аналізу особливостей елементів культурної спадщини без рекомендацій використання їх у ролі творчого першоджерела в процесі пошуку дизайнерських рішень сучасного одягу або в ході моделювання іміджу сучасної жінки. Часто у роботах на тему етнічної моди автори переоцінюють роль першоджерел — екзотичних етнічних елементів, так само, як іноді перебільшуються цінності елементів-носіїв трендів сучасного одягу у процесі їх синтезу зі зразками культурної спадщини. У цьому відношенні, щоб знайти ефективне рішення дизайну сучасного одягу, необхідний гармонійний баланс між творчим джерелом та елементами-носіями тенденцій моди. Знаходження оптимального балансу, у свою чергу, вимагає знання спонукальних причин розвитку, тенденцій, факторів впливу та механізмів формування етнودизайну. Незважаючи на велику кількість матеріалів, присвячених українському народному одягу, питання факторів впливу на механізми формування етнودизайну вивчені недостатньо для можливості формування ефективної методики проектування сучасного одягу і моделювання образу сучасниці із застосуванням елементів української етнокультури. Для вирішення цієї проблеми необхідно визначити основні аспекти етнічної тематики у фешн-дизайні, проаналізувати їхній вплив на формування етнودизайну та тенденції розвитку української індустрії моди.

Мета дослідження. Стаття присвячена аналізу тенденції відображення рис української етнокультури в дизайні моделей перспективних колекцій одягу і в моделюванні художнього образу сучасниці XXI століття з урахуванням особливостей сучасного стану суспільства.

Для забезпечення взаємодії між результатами мистецтвознавчого характеру та практичною реалізацією потенціалу культурної спадщини в дизайн-проектах доцільно визначити основні соціо-економічні та естетичні фактори впливу на розвиток українського етнودизайну.

Метою дослідження є аналіз спонукальних мотивів та факторів впливу на тенденції використання елементів етнокультурної спадщини у фешн-проектах із формуванням на базі основних факторів впливу концепції розвитку українського етнودизайну.

Для цього необхідно на основі системного підходу проаналізувати дизайн-проекти українських та світових фешн-дизайнерів останніх років та врахувати особливості використаних першоджерел і прийомів транспозиції елементів українського етносу в дизайнерські рішення сучасного одягу та в образ сучасної жінки.

Викладення основного матеріалу дослідження. Одяг перших великих цивілізацій, їх вбрання і прикраси були дуже різноманітні і привабливі, але у кожного народу був свій особливий етнічний стиль, тому будь-яке чужоземне вбрання сприймалося представниками іншого етносу дивовижним. У середні століття європейська мода інтернаціоналізувалася завдяки придворній знаті, яка була носієм модних тенденцій, а починаючи з XX століття законодавцями мод стають уже не придворні аристократи, а фешн-дизайнери. Кожне десятиліття XX століття несло з собою нові тенденції і прискорення циклів зміни моди, рухаючись назустріч суспільству споживання. У постмодерністській культурі XXI століття зміни в житті суспільства перетворили аксіологічні критерії та орієнтири дизайну як символічної мови дефініції єдності краси та корисності на критерії суспільства надмірного споживання. У дизайнерській творчості завдяки тенденціям семіотизації речей розширюється інтерес до інформаційної, комунікативної функції дизайну, посилюється конкуренція символічно-кодової складової з такими функціонально-естетичними вимогами до об'єктів дизайну, як впорядкованість форми, організованість, структурна визначеність, узгодженість і пропорційне співвідношення частин.

Утома сприйняття дійсності, що виникла у результаті прискореного і надмірного споживання поп-арт-продукції, викликала у культурі трансформаційні процеси з формуванням нових цінностей. Як протест проти засилля культури масового споживання, шаблонності, девальвації моральних та етичних норм епохи споживання у суспільстві зароджуються тенденції індивідуалізації, натуралізації, екологізації. Повернення до національних традицій відбувається у формі актуалізації пошуку ідей сучас-

ності в корінних історичних і культурних цінностях, однак сучасність висуває до дизайнерської діяльності розширені вимоги. Для забезпечення повноцінного інтерфейсу між людиною та її оточенням об'єкт дизайну, крім креативної концепції та відповідності естетичним вимогам, має відображати нові економічні, екологічні, етнічні ціннісні орієнтири. Основи дизайну майбутнього повинні будуватися на конвергенції проектної та традиційної культур, що має забезпечити поглиблений духовний зв'язок дизайн-продуктів із різними аспектами навколишнього світу. Проблема сучасного етнودизайну полягає в тому, що, для ефективного застосування етноелементів як у художньому проектуванні моделей сучасного одягу, так і у формуванні образу сучасної жінки з відображенням характерних рис українського етносу, необхідно досягнення гармонійного балансу між першоджерелом і тенденціями моди, а для цього доцільно визначити механізми і основні фактори впливу на формування етнودизайну.

Той факт, що в кожному новому циклі моди етнодизайн знову актуальний, не означає, що він інваріантний до зміни тенденцій. Залежно від особливостей фешн-середовища етнодизайн набуває характерні риси, що актуалізує дослідження факторів впливу на розвиток етнодизайну в сучасних умовах.

У дослідженні реалізований аналіз тенденцій відображення культурної спадщини України у творчості відомих дизайнерів, а також у проектній, художній та науково-дослідній творчості фешн-дизайнерів нового покоління. Для аналізу творчої діяльності у сфері художнього проектування костюма фешн-дизайнерів нового покоління обрані дизайнери, які перебувають на старті творчого шляху. Джерелом є результати роботи [2], візуальні матеріали відкритих публікацій (інтернет), а також матеріали теоретичних та експериментальних розділів магістерських кваліфікаційних робіт спеціалізації «дизайн одягу» Київського національного університету культури і мистецтв (КНУКіМ), Київського національного університету технологій та дизайну (КНУТД), Тбіліської державної академії мистецтв (ТГАХ).

За результатами аналізу можна охарактеризувати основні тенденції відображення елементів етноспадщини України у фешн-проектах. Якщо розділити інтегральний вплив на формування етнодизайну з боку суспільства на зовнішній і внутрішній, то зовнішні рушійні сили охарактеризують фактори соціальної та економічної сфер, а внутрішні можна вважати впливи з боку ринку індустрії моди і краси — це естетичні та утилітарні фактори. Ці фактори не є незалежними, між ними існує кореляція, що пояснюється спільністю цілей дизайну і взаємодією між факторами, стимулами і результатами впливу різних напрямків один на одного. Тобто економічні та утилітарні фактори можна асоціювати як із зовнішніми, так й з внутрішніми рушійними силами. Наприклад, зміна економічних індикаторів може спричинити деякі зміни соціальних, естетичних і утилітарних характеристик. Однак ці фактори

максимально розрізняються функціонально, що дозволяє всебічно описати модель розвитку етнодизайну на основі їх сукупності. Психологія народу більшою мірою будується на базі основних архетипів, які у сфері культури костюма сприяють формуванню сприйняття нації. Покоління змінюють одне одного, а культурні цінності, модифікуючись у деталях, залишаються незмінними з точки зору інтеграційних ознак нації.

Новизна проблеми у тому, що в умовах зростаючої конкуренції, глобалізації економіки та космополітизму моди етнокультурні аспекти у фешн-дизайні проявилися у феномені *самореалізації* індивіда, у стимулюванні його *самоактуалізації* у процесі формування та управління індивідуальним брендом, а також у маніфестації *національної ідентичності* засобами костюма.

Соціальні фактори. Один із соціальних факторів створюється спонукальною причиною — прагненням до компенсації космополітичного характеру моди і артефактів глобалізації культури шляхом маніфестації національної ідентичності засобами костюма.

Друга спонукальна причина соціальних факторів — тенденція індивідуалізації образу, яка реалізується шляхом акцентування природних національних ознак, характерних для зовнішності жінок української національності. Фактор акцентування природних рис зовнішності, образи яких акумульовані в етнічній пам'яті народу, заснований на посиленні уваги до антропологічних рис обличчя та манери поведінки жінок української національності. Даний фактор має стимулюючий вплив на реставрацію національних ознак образності українських жінок у складі загальних тенденцій моделювання образу сучасної жінки.

Соціальні етнокультурні аспекти у фешн-дизайні можуть реалізуватися також у феномені *самореалізації* індивіда, у стимулюванні його *самоактуалізації* у процесі побудови власного художнього образу, у формуванні стилю та управлінні індивідуальним брендом на основі етномотивів. На національному рівні вплив етномотивів на тенденції у дизайні костюма і на формування засобами костюма образу сучасної жінки обумовлений тим, що використання елементів українського народного вбрання відкриває шлях для маніфестації національної ідентичності в образі сучасної української жінки та сприятиме популяризації української етнокультури на міжнародному ринку.

Економічні фактори. Високий рівень конкуренції на ринку індустрії моди змушує фешн-дизайнерів шукати нових шляхів підвищення ефективності фешн-проектів у конвергенції двох культур. Феномен боротьби і союзу традиційного з сучасним надає багатий ґрунт для пошуку інноваційних дизайнерських рішень, що обіцяє підвищення конкурентоспроможності товарів дизайну на ринку індустрії моди.

Естетичні фактори. Прагнення до підвищення художньо-естетичних властивостей і до новизни

сприйняття результатів фешн-проектів також, як для економічних факторів, є спонукальними причинами і для естетичних факторів. Це виражається у пошуку художнього образу сучасниці, в якому елементи-носії тенденцій моди гармонійно поєднуються з рисами національного українського колориту. Свіжість сприйняття і підвищення художньо-естетичних властивостей костюма досягаються за рахунок перенесення романтики чарівності минулих історичних подій у сучасне фешн-середовище.

Утилітарні фактори визначаються комплексом зовнішніх і внутрішніх взаємодій на перетині екологічних, гігієнічних, ергономічних і економічних показників якості результатів дизайн-проекту.

Висновки. У даній роботі визначаються основні тенденції формування українського етнодизайну. На основі аналізу особливостей інноваційної діяльності у фешн-дизайні охарактеризовані фактори впливу етнокультурної спадщини України на процеси проектування костюма та на можливості побудови сучасного іміджу жінки засобами етнодизайну.

У результаті дослідження запропоновано концепцію українського етнодизайну, яка заснована на чотирьох спонукальних причинах його розвитку. У ході аналізу матеріалів проектів з елементами використання українських традицій і рис національного костюма визначені основні фактори впливу на формування тенденцій розвитку українського етнодизайну. Однією із спонукальних причин звернення до етнокультурної спадщини України як творчого джерела створення моделей сучасного одягу є компенсація тенденцій глобалізації культури і космополітичного характеру моди шляхом маніфестації національної ідентичності засобами костюма. Іншим фактором розвитку етнодизайну є прагнення до новизни сприйняття творів фешн-проектів, що актуалізує пошук художнього образу сучасниці, в якому риси тенденцій моди гармонійно поєднуються з рисами національного українського колориту. Тенденції індивідуалізації у проектуванні художнього образу сучасної особистості з акцентом на національні риси природної зовнішності представляють іще один фактор, який стимулює реставрацію національних ознак образності, що зберігаються в етнічній пам'яті народу. І, нарешті, високий рівень конкуренції на ринку індустрії моди змушує фешн-дизайнерів шукати нових шляхів підвищення ефективності фешн-проектів. У цьому сенсі феномен боротьби і союзу традиційного з сучасним у конвергенції двох культур надає продуктивну платформу для пошуку інноваційних дизайнерських рішень, що обіцяє підвищення художньо-естетичних властивостей костюма за рахунок перенесення чарівності минулих історичних моментів у сучасне фешн-середовище.

Перспективи подальшого дослідження аспектів формування українського етнодизайну полягають у деталізації факторів впливу елементів

української етнокультури на формування соціокультурного середовища. У рамках запропонованої концепції розвитку етнодизайну виникає можливість побудови деталізованого алгоритму пошуку інноваційних дизайнерських рішень сучасного одягу за українськими етномотивами, що і складає напрямки подальших досліджень проблеми.

Література:

1. Гардабхадзе І. А. Дизайн-проекування. Сучасний одяг : науковий підхід до вирішення проблем дизайну [Текст] : навчальн. посібник з курсу «Дизайн-проекування» / І. А. Гардабхадзе. — К. : Видавничий дім «Виниченко», 2013. — 275 с.
2. Гардабхадзе І. А. Культурна спадщина України в наукових дослідженнях і художній творчості дизайнерів нового покоління [Текст] / І. А. Гардабхадзе // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. — 2013. — № 2. — С. 221–227.
3. Кара-Васильєва Т. В. Історія української вишивки [Текст] : книга-альбом / Т. В. Кара-Васильєва. — К. : Мистецтво, 2008. — 464 с.
4. Кара-Васильєва Т. В. Полтавська народна вишивка [Текст] / Т. В. Кара-Васильєва. — К. : Наукова думка, 1983. — 144 с.
5. Кульчицька О. Л. Народний одяг Західних областей УРСР [Текст] / О. Л. Кульчицька. — К. : Академія наук Української РСР, 1959. — 15 с., 74 арк. іл.
6. Матейко К. І. Головні убори українських селян до початку XX ст. [Текст] / К. І. Матейко // Народна творчість та етнографія. — 1973. — № 3. — С. 47–54.
7. Матейко К. І. Джерела наукового вивчення народного одягу [Текст] / К. І. Матейко // Архіви України. — 1968. — № 6. — С. 21–29.
8. Матейко К. І. Український народний одяг [Текст] / К. І. Матейко. — К. : Наукова думка, 1977. — 222 с.

References:

1. Hardabkhadze, I. A. (2013). *Dyzayn-proektuvannya. Suchasnyy odyah : naukovyy pidkhyd do vyrishennya problem dyzaynu* [Design-project. Modern Clothes : a scientific approach to the solution of design problems]. Kyiv : Vydavnychyy dim "Vynychenko". (In Ukrainian).
2. Hardabkhadze, I. A. (2013). *Kulturna spadshchyna Ukrainy v naukovykh doslidzhennyakh i khudozhnii tvorchosti dyzayneriv novoho pokolinnya* [Cultural Heritage of Ukraine in Scientific Researches and Artistic Creativity of New Generation Designers]. *Tradysiyi ta novatsiyi u vyshchyyi arkhitekturno-khudozhnii osviti* — *Traditions and Innovations in Higher Architectural and Artistic Education*, 2, 221–227. (In Ukrainian).
3. Kara-Vasylyeva, T. V. (2008). *Istoriya ukrayinskoyi vyshyvky* [History of Ukrainian Embroidery]. Kyiv : Mystetstvo. (In Ukrainian).
4. Kara-Vasylyeva, T. V. (1983). *Poltavska narodna vyshyvka* [Poltava Folk Embroidery]. Kyiv : Naukova dumka. (In Ukrainian).
5. Kulchytska, O. L. (1959). *Narodnyy odyah Zakhidnykh oblastey URSR* [People's Clothing of the Western Regions of the Ukrainian SSR]. Kyiv : Akademiya nauk Ukrayinskoyi RSR. (In Ukrainian).
6. Mateyko, K. I. (1973). *Holovni ubory ukrayinskykh selyan do pochatku XX st.* [Headgear of Ukrainian Peasants to the Beginning of XX Century]. *Narodna tvorchist ta etnohrafyia* — *Folk Art and Ethnography*, 3, 47–54. (In Ukrainian).
7. Mateyko, K. I. (1968). *Dzherela naukovoho vuvchennya narodnoho odyahu* [Sources of Scientific Study of Folk Clothes]. *Arkhivy Ukrayiny* — *Archives of Ukraine*, 6, 21–29. (In Ukrainian).
8. Mateyko, K. I. (1977). *Ukrayinskyy narodnyy odyah* [Ukrainian Folk Clothing]. Kyiv : Naukova dumka. (In Ukrainian).